

DE €CONOMIE VAN JE LEVEN

**Hoe geld werkt en wat jij
ermee kunt bereiken**

Chris Sugira

INHOUD

1. Inleiding	4
--------------	---

DE BASIS: JOUW LOON ALS STARTPUNT VAN JE FINANCIËLE JOURNEY

2. Bruto vs. netto: het spinazie-effect	8
3. Budgetteren als een pro	16

JE GELD LATEN GROEIEN

4. Beleggen, da's voor waaghalzen?	38
5. Wat je móét weten voor je begint met beleggen	48
6. De classics: aandelen en obligaties	64
7. Actief versus passief beleggen	114
8. Hoeveel ballen moeten beleggers hebben?	122
9. Je eerste stappen op de beurs	132
10. Hoe zit het met Vadertje Staat, oftewel de fiscus?	144

11. Alternatieve beleggingen	154
12. Maar, Chris, hoe zit het met crypto?	172
13. Laat je niet vangen door je emoties	204

INVESTEREN VOOR DE OUDE DAG

14. Pensioensparen	208
15. Vastgoed	226

TOT SLOT

16. Maakt geld gelukkig?	248
--------------------------	-----

AAN DE SLAG

17. Hoe kun je je blijven informeren?	254
18. Extra toelichting – voor de diehards	256
Merci	289
Bronnenlijst	292

1. INLEIDING

Iedereen heeft zo zijn passies, bij mij zijn dat muziek, eten en alles wat met finance en economie te maken heeft. Muziek en eten, daar houd ik al mijn hele leven van, maar het was zeker niet mijn kinderdroom om in de financiële sector terecht te komen. Als jonge gast wilde ik niets liever dan profvoetballer, piloot of astronaut worden. Voetballer ben ik geweest (hoewel nooit prof), astronaut zit er voorlopig niet in, maar piloot heb ik nog niet opgegeven: dat zou ik als hobby kunnen leren – ooit! Hoe dan ook: omstandigheden zorgden ervoor dat ik mijn jongensdromen niet waarmaakte. Het leven loopt nu eenmaal vaak anders dan we hopen.

Dat is ook bij mij zo. Ik kan je precies vertellen wanneer mijn leven plots een heel ander pad insloeg. Het was april 1994. Ik groeide op in Rwanda, een land dat bekendstaat om zijn berggorilla's, heuvels en helaas een zwarte pagina in de Afrikaanse geschiedenis. Ik was twee jaar oud toen we met ons hele gezin moesten vluchten voor de burgeroorlog die zich in het land voltrok. We moesten alles achterlaten en hadden niets toen we aankwamen in het vluchtelingenkamp in Oost-Congo.

Uiteraard herinner ik me daar niets van, maar het verhaal van ons gezin is een onlosmakelijk deel van mijn levensverhaal, dat toen nog maar net begonnen was. De periode die op onze vlucht volgde werd gekenmerkt door angst, armoede en hoop op beterschap. Na vier jaar van onzekerheid zijn we op 7 september 1997 in België geland, waar ons gezin hoopte het leven weer op te bouwen. De beginjaren waren allesbehalve gemakkelijk, want als vluchteling heb je natuurlijk niet veel. Onze eerste woning was een klein appartementje in Brussel bestemd voor twee personen, waar wij met zes mensen leefden – en dat we ook nog eens moesten delen met muizen en kakkerlakken. *Jup*, dat was geen pretje.

Toch mag ik niet klagen over mijn jeugd: we waren allesbehalve rijk en zeker in de eerste jaren waren er vaak geldproblemen, maar ik ben nooit met honger naar bed gegaan. Op dat moment besepte ik

bovendien nog niet echt wat de waarde van geld was. Pas toen we een jaar later naar Vlaanderen verhuisden, werd ik me ervan bewust dat er verschillende sociale klassen waren en dat sommige mensen veel meer geld hadden dan anderen. Ik begon me af te vragen waarom de ouders van de ene klasgenoot in een Range Rover reden en wij in een kleine groene Mazda Revue.

Fast forward naar 2008 en iedereen was wel op de een of andere manier bezig met ‘de economie’. Barack Obama was president geworden en moest een antwoord bieden op een grote financiële crisis: banken gingen failliet, bedrijven gingen over de kop en heel veel mensen verloren hun job. Ik was 16 jaar oud en vond de gevolgen van die crisis natuurlijk heel erg, maar vond wat er gebeurde ook enorm boeiend. Hoe kon het in godsnaam mogelijk zijn dat de val van de zakenbank Lehman Brothers zo’n grote schok veroorzaakte op de financiële markten? Hoe kon het dat een bank in moeilijkheden invloed had op de huizenmarkt en de gewone economie? Politici zeiden op televisie dat de banken moesten gered worden, omdat anders heel ons economisch systeem naar de knoppen zou gaan, maar wie zou dat betalen? Bankiers hadden allerlei onverantwoorde risico’s genomen, maar hoefden daarvoor niet naar de cel, terwijl belastingbetalers hun shit mochten opkuisen. Heel eerlijk leek me dat niet – en het maakte de bankenwereld nu niet meteen een heel aantrekkelijke plek om te gaan werken.

Tijdens mijn eerste jaar aan de universiteit brak er een nieuwe crisis uit, namelijk de Europese schulden crisis, waarbij verschillende zuidelijke landen – met Griekenland op kop – bijna ‘failliet’ gingen door hun financieel wanbeleid. Doordat deze landen geen eigen munt hadden, maar net zoals veel Europese landen met de euro werken, bracht dat bijna de euro ten val. Wat er een paar jaar eerder werd gezegd over de banken, werd nu gezegd over onze Europese munt: die was too big to fail. Dat kon Super Mario, oftewel de toenmalige voorzitter van de Europese Centrale Bank, Mario Draghi, niet laten gebeuren. Draghi ging dan ook de geschiedenis in als de man die de euro heeft gered met

een simpele zin: ‘*We’ll do whatever it takes.*’ *Mic drop.* Meer had hij niet nodig om de financiële markten te sussen. Dat beleid had uiteraard positieve en negatieve gevolgen voor de economie – die ook Belgen in hun portemonnee en spaarboekje voelden, met name door de historisch lage rente. Niet lang daarna kwam er een nieuwe schokgolf, eentje die jij ook bewust hebt meegemaakt: de coronapandemie, met lockdowns, faillissementen, *resets* en historische hoogtes op de beurs.

Dit alles om maar te zeggen dat wat in de wereld gebeurt ook een invloed heeft op onze levensloop. Oorlog zorgde ervoor dat ik mijn jeugd op twee verschillende continenten doorbracht – en uiteindelijk dromen waarmaakte waarvan ik als kind nog niet wist dat ik die had. Wat er in de wereld gebeurt, heeft ook een (in)directe invloed op onze portemonnee en ons vermogen om onze kleine en grote dromen waar te maken – alleen denken we vaak dat die invloed te complex is om te begrijpen. Een paar jaar geleden ontmoette ik tijdens een awardshow Birgit Van Mol, een jeugdidool. Als kind keek ik naar het journaal om Nederlands te leren, en zij was mijn gids. Die avond zei ze: ‘Als er één ding is waarvan ik wil dat je ermee besmet wordt, dan is het kennis.’ En dat is ook wat ik met jou hoop te doen via dit boek. *Hakuna matata*: dat is niet zo moeilijk of saai als het misschien lijkt. Vaak wordt economie voorgesteld als iets voor experts, maar daar ben ik het niet mee eens. Iedereen neemt elke dag beslissingen over geld, dus hoe geld werkt gaat ons allemaal aan. Economie is een manier om de wereld te begrijpen!

We zullen breed gaan, maar ook concreet. Ik zal je een inkijk geven in de financiële sector en tips en ervaringen meegeven die me zijn bijgebleven van gesprekken met vroegere klanten, of wat ik uit de vele *boardroom meetings* meenam. Mijn doel is om jouw interesse voor economie en finance aan te wakkeren, zodat je met een stevige basis zelf aan de slag gaat.

Let’s go!

2. BRUTO VS. NETTO: HET SPINAZIE-EFFECT

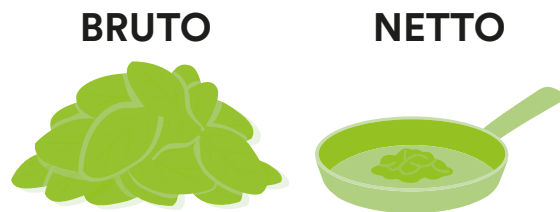
JE EERSTE LOON — WAAROM JE MINDER OVERHOUDT DAN JE DACHT

Als je geen spaarpot meekreeg van thuis, geen erfenis of schenking hebt om op terug te vallen, dan is je maandloon vaak de eerste hefboom om vermogen op te bouwen. Het stelt je in staat om te sparen en je eerste financiële keuzes te maken, zoals beginnen met investeren. Mijn eigen financiële *journey* begon op m'n zestiende bij een bedrijf dat wortels verwerkte in Dendermonde. Het was hard werken! Dag in, dag uit sleuren met wortels, tot wel 20 kilo per bak! Ik spaarde er niet alleen een abonnement op Basic-Fit mee uit, al dat harde werken zag ik ook terug op mijn bankrekening: de eerste uitbetaling van mijn studentenloon. Omdat studenten nauwelijks bijdragen betalen en vrijgesteld zijn van belastingen tot een bepaald plafond, hield ik toen een mooi bedrag over. Later, toen ik mijn eerste loon kreeg als volwaardige werknemer, was dat even schrikken. Het bedrag in mijn contract leek plots 'gekrompen' te zijn tegen de tijd dat het op mijn rekening belandde.

Het deed me denken aan spinazie: als je een zak spinazie in de winkel koopt, lijkt dat ook zot veel, tot je het begint te bereiden. Poef, weg alle volume! Zo is het ook met je brutoloon. Dat is het bedrag dat je met je werkgever overeenkomt en waarop ook je pensioenrechten worden gebaseerd. Maar op je rekening komt enkel het nettoloon terecht – en dat ligt een stuk lager.

Op je loonbrief zie je waarom: van je brutoloon wordt eerst de RSZ-bijdrage afgehouden, daarna volgt de bedrijfsvoorheffing (een voorschot op je belastingen). Studenten betalen 2,7% RSZ (tot 650 uur per jaar in 2025), werknemers 13,07%. De bedrijfsvoorheffing stijgt

met je inkomen. Soms worden er nog extra zaken afgehouden, zoals bijdragen voor een groepsverzekering. Helemaal onderaan je loonbrief staat je nettoloon: het bedrag waarmee je je huur, boodschappen en uitjes betaalt.

Voorbeeld van het spinazie-effect van je loon.

HOE WERKT BELASTING OP JE LOON?

Je hebt vast al eens gehoord dat ‘de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen’. Dat principe wordt ook toegepast in ons belastingstelsel, maar dan vooral op het inkomen uit arbeid. Andere inkomens, zoals vermogen of kapitaal, ontsnappen daar deels aan. In België werkt de personenbelasting met een progressieve structuur. Dat betekent dat je belastbaar inkomen wordt opgedeeld in schijven, waarbij elke schijf een eigen belastingtarief heeft, gaande van 25% tot 50%. Het principe is simpel: hoe meer je verdient, hoe groter het deel van je inkomen dat in een hogere belastingsschijf valt en dus zwaarder belast wordt.

Iedereen heeft wel recht op een belastingvrije som: een deel van je inkomen waarop je geen belastingen betaalt. Voor het inkomstenjaar 2024 is dat € 10.570 (in 2025: € 10.910). Heb je kinderen of personen ten laste? Dan stijgt dat bedrag. Uit een onderzoek van de FSMA

(Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten) naar aanleiding van De Week van het Geld, blijkt dat belastingen op de tweede plaats staan van onderwerpen die jongeren graag op school zouden leren.

Laten we er eens induiken aan de hand van een voorbeeld: Pieter verdient € 38.000 per jaar. Zijn belastbare inkomen wordt opgedeeld in schijven, en op elke schijf betaalt hij een ander belastingtarief:

Schijf	Inkomstendeel	Tarief	Belasting
€ 0 - € 15.820	€ 15.820	25%	€ 3.955
€ 15.820 - € 27.920	€ 12.100	40%	€ 4.840
€ 27.920 - € 48.320	€ 10.080	45%	€ 4.536
€ 48.320 - ...	/	50%	/
Totaal bruto			€ 13.331

Daarna wordt de belastingvrije som van € 10.570 afgetrokken, waarop Pieter 25% belasting bespaart:

Belastingvrij bedrag	Tarief	Belastingsvoordeel
€ 10.570	25%	€ 2.642,50

Pieter moet dus uiteindelijk € 13.331 – € 2.642,50 = € 10.688,50 aan belastingen betalen. In dit voorbeeld wordt geen rekening gehouden met bedragen die je bijkomend mag aftrekken, zoals pensioensparen, dienstencheques of giften aan goede doelen. Je vindt een lijst van aftrekposten op de website van de overheid.

Lees dit zeker eens door, want met deze zaken kun je jouw belastingdruk verlagen.

Via de Taks-Calc tool van FOD Financiën kun je een raming maken van jouw belastingbedrag. Tegenwoordig dienen veel mensen ook hun belastingen digitaal in via Tax-on-web. Als je geen al te ingewikkelde situatie hebt of een situatie die vrij stabiel is, dan zal de overheid je zelfs een ingevulde versie van jouw aangifte geven, het zogenaamde *Voorstel van vereenvoudigde aangifte*. Gemakkelijk, toch? Het is wel aangeraden om alles goed na te kijken voordat je akkoord gaat met de ingevulde aangifte, want er kunnen altijd fouten insluipen. Laat je je belastingen invullen door een boekhouder? Ook dan is het belangrijk om alles zorgvuldig na te lezen en te controleren. Uiteindelijk blijf jij zelf verantwoordelijk voor wat er ingediend wordt.

EEN EXTRA CENTJE BIJVERDIENEN?

Wil je graag wat extra verdienen zonder van job te veranderen? Dan is een flexi-job misschien wel iets voor jou. In sectoren zoals de horeca, detailhandel of sportclubs kun je op die manier belastingvrij bijverdienen. Voorwaarde is wel dat je minstens vier vijfde werkt bij een andere werkgever. In 2025 mag je zo tot € 18.000 belastingvrij bijverdienen. Nice, toch?

Zo'n twaalf jaar geleden bestond het systeem van flexi-job niet, als student zou ik er toch geen gebruik van mogen maken. Ik werkte dan maar als ober en afwasser in een restaurant dicht bij mijn ouderlijk huis. Maar het lot had andere plannen. In 2013 deed ik mee aan *MNM Start To DJ*, een talentenjacht van jongerenzender MNM op zoek naar nieuwe dj's. De tweede plaats in die wedstrijd betekende het begin van mijn tienjarige carrière als dj. In het begin werkte ik als student-zelfstandige via een eenmanszaak. Toen ik later aan de slag ging in de financiële sector, richtte ik een vennootschap op om mijn

dj-inkomsten af te scheiden van mijn loon. Ook nam ik steeds vaker financiële risico's bij het organiseren van eigen evenementen.

Maar ondernemen brengt ook uitdagingen met zich mee. In tegenstelling tot wanneer je werkt voor een werkgever, heb je als zelfstandige doorgaans geen vast inkomen. Je moet (zelf) je administratie en boekhouding op orde houden, soms is er een startkapitaal nodig, en je moet voldoende grip houden op je kasstromen – met andere woorden: je inkomsten en uitgaven goed op elkaar afstemmen.

Afhankelijk van de aard van je activiteit en het risico dat je wil nemen, kies je ook het best een passende rechtsvorm. De meeste mensen starten met een eenmanszaak. Denk aan iemand die bijles geeft of een copywriter die enkel een laptop en een internetverbinding nodig heeft. Maar, *guys*, je moet wel opletten: niet alleen ben je aansprakelijk met jouw privévermogen, ook wordt de winst die je maakt via deze rechtsvorm belast via de personenbelasting. Alles wat je verdient – je regulier loon én je extra inkomsten als zelfstandige – wordt op één hoop gegooid. Daardoor kom je sneller in een hogere belastingschijf terecht. Veel mensen schatten dat verkeerd in.

Ik spreek uit ervaring. In 2019 combineerde ik mijn job met een bijberoep als dj. Het ging goed, maar ik was even uit het oog verloren wat dat fiscaal betekende... en ik heb toen letterlijk leergeld betaald. Een gewaarschuwd persoon is er dus twee waard 😊!

Wil je zelf graag starten als ondernemer? Laat je dan begeleiden door een boekhouder of een startersadviseur van bijvoorbeeld VLAIO of UNIZO. Zij kunnen je helpen bij het kiezen van de juiste rechtsvorm en geven inzicht in de fiscale gevolgen.

Wist je dat: betaal ik belasting als ik bijverdien door tweedehands spullen te verkopen?

Misschien ruim je soms je kledingkast op en zet je al jouw miskopen op een app als Vinted. Moet je op die inkomsten belasting betalen? Als je in België via Vinted meer dan € 2.000 verdient of meer dan 30 transacties verricht, krijgt de fiscus daar automatisch melding van via de DAC7-richtlijn. Dat betekent dat het platform jouw verkoopgegevens doorstuurt naar de Belgische belastingdienst.

Er zijn drie mogelijke belastingregels:

- **Privéverkoop** – Geen belasting als je gewoon je eigen spullen verkoopt.
- **Occasionele bijverdienste** – 33% belasting als het meer is dan enkel privébeheer.
- **Frequent of professioneel** – Gezien als inkomen en belast volgens de normale tarieven (tot 50%).

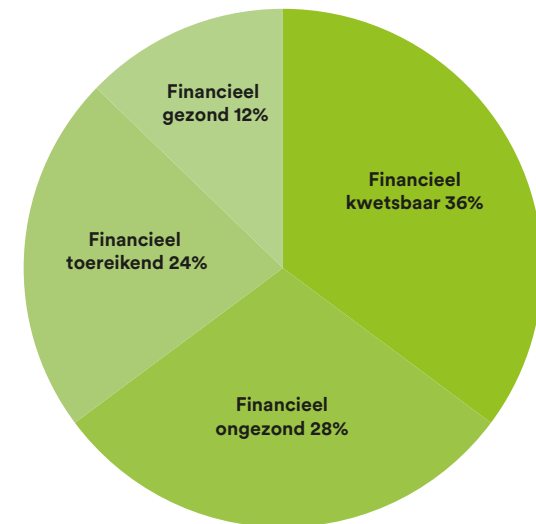
Om problemen te vermijden, is het slim om je verkoopbewijzen en communicatie met kopers goed bij te houden en die grens van € 2.000 in het oog te houden.

3. BUDGETTEREN ALS EEN PRO

Als er één ding is dat me uit die tijd is bijgebleven, dan is het wel dat we goed op het budget moesten letten. Mijn moeder was eigenlijk de minister van Begroting in huis. Ze hield nauwgezet bij wat binnenkwam en wat buitenging – in een oude map waarop in grote letters ‘Facturen’ stond.

Fast forward naar mijn studententijd: ook toen leerde ik om bewust met geld om te gaan. Ik moest een deel van mijn studies zelf betalen, en zodra ik wat begon te verdienen als dj, betaalde ik alles zelf: kot, eten, boeken... In het begin vond ik dat best jammer, maar achteraf gezien was het een *blessing*. Het leerde me al jong hoe belangrijk het is om te budgetteren. Uit datzelfde FSMA-onderzoek naar aanleiding van De Week van het Geld blijkt trouwens dat budgetteren op de derde plaats staat van onderwerpen die jongeren graag op school zouden leren.

Verdeling van Belgische gezinnen naar financiële gezondheid in 2023, op basis van een studie van Deloitte, Universiteit Gent en Argenta.

Meer nog, uit een studie van Deloitte, de Universiteit Gent en de bank Argenta uit 2023 blijkt dat ruim een kwart van de Belgische gezinnen (28%) als financieel ongezond wordt beschouwd. Voeg daar de financieel kwetsbare gezinnen (36%) aan toe, en je komt tot bijna twee derde van de Belgische gezinnen die niet financieel weerbaar zijn. Ook op het vlak van financiële planning schort er veel: bijna 50% van de gezinnen maakt volgens die studie geen plannen die verder reiken dan één maand, en meer dan een derde denkt helemaal niet na over de financiële toekomst van hun gezin. Planning is nochtans een belangrijke stap naar algemene financiële gezondheid! Tv-programma's zoals *Geld gezocht* onderstrepen hoe belangrijk een goed budgettair kader is – ongeacht je opleiding, beroep of inkomen. De sleutel tot budgetteren? Een helder overzicht van wat binnenkomt en wat buitengaat. Dat kan confronterend zijn, maar hoe beter je weet waar je geld naartoe gaat, hoe sterker je staat om bewuste keuzes te maken.

HANDIGE TOOLS OM JE BUDGET SLIM TE BEHEREN

In 2020 kocht ik mijn eerste appartement in Brussel. Iedereen die ooit iets heeft gekocht, heeft waarschijnlijk wel eens een stressmoment gehad en beseft: 'Nu is het menens.' Plots had ik een grote schuld boven mijn hoofd die ik de komende 25 jaar moest afbetalen. Een van de eerste dingen die ik deed, was een Excel-bestand maken met een overzicht van al mijn inkomsten en uitgaven. Eigenlijk vond ik dat best leuk om te doen – het was tijdens de lockdown, dus ik had toch niets beters te doen. Je hoeft niet zelf het wiel uit te vinden als je met Excel aan de slag gaat: gelukkig heeft Microsoft heel wat gratis budget-templates die je kunt downloaden en gebruiken als vertrekpunt.

Naast Excel zijn er natuurlijk nog andere hulpmiddelen om je inkomsten en uitgaven overzichtelijk in kaart te brengen. Op de website van Wikifin, een initiatief van de FSMA, vind je bijvoorbeeld *Budgettool XL*. Zelf gebruik ik de (web)applicatie Wakosta – een handige tool waarmee je al je inkomsten en uitgaven overzichtelijk kunt registreren en indelen. Je kunt alles mooi opdelen in categorieën zoals wonen, vervoer of vrije tijd, en aanduiden of een transactie maandelijks, jaarlijks of eenmalig is.

Oké, de eerste keer neemt dit misschien wat tijd in beslag – sowieso meer dan vijftien minuten – maar het loont echt. Je ontdekt meteen waar je geld naartoe gaat én waar je eventueel op kunt besparen. Wees je er wel van bewust dat je al jouw financiële gegevens invoert en deelt met een app. Zie je dat niet zitten, dan kun je alsnog een eigen Excel-template maken.

Verlaat je voor de eerste keer Hotel Mama? Dat kan behoorlijk overweldigend zijn, niet in de laatste plaats op financieel vlak. Gelukkig is ook daar een app voor: *Heyday*, een gratis app van het CAW die je helpt om zelfstandig je weg te vinden. Je krijgt er tips over onder andere je huishoudbudget, administratie en alles wat komt kijken bij alleen wonen. Ook op de website van Budgetwijzer vind je handige tips over hoe je kunt budgetteren.

Wist je dat: kan AI mijn boodschappenlijstje maken?

Geen inspiratie voor een budgetvriendelijk boodschappenlijstje? Gebruik dan bijvoorbeeld ChatGPT om je op weg te helpen. Geef het budget in dat je wil spenderen voor de week, vertel wat je graag eet, hoeveel tijd je in de keuken wil doorbrengen of waar je graag winkelt en klaar! Of nog